

"МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗОЛ"

ОД КНИГАТА НА
ХАНС-ЛОТАР ШТЕПАН
"МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗОЛ" - Идентитетот
на Македонците прикажан на примерот
на Балканскиот сојуз (1878-1914), во
издание на "АЗБУКИ"

Во работниот наслов се тематизира проблемот на идентитетот на Македонците. Македонскиот читател, сосема логично, својот идентитет го следи како нешто саморазбирливо; меѓутоа, тој би требало да земе предвид дека соседните држави до денешен ден се обидуваат со проблематични аргументи да ги втемелат нивните претензии за македонскиот јазик, името и територијата, кои на Македонците не им дозволуваат никаков сопствен идентитет. Почнувајќи од Берлинскиот конгрес во 1878 г., но особено по Балканските војни од 1912/1913 г. тие ги повторуваат своите фалсификувани барања, притоа надевајќи се на тоа дека еден ден тие би созреле во неотповикливи вистини.

Следствено на тоа, семејството на народите беше погрешно информирано за идентитетот на Македонците, а сега тоа ќе може да си направи објективна слика за историјата на Македонците.

Истражувањето се темели врз (необјавените) акти на Политичкиот архив на германското Министерство за надворешни работи.

Подготвила: Милева ЛАЗОВА

НАПОРИТЕ НА САНДАНСКИ ШАНСИТЕ ЗА МАКЕДОНСКИ

Кога во декември 1902 година големите сили конечно од Турција побарале таа сепак да се зафати со реалистичните мерки, која била подготвена за таа цел да задолжи еден способен инспектор, во тој момент предлогот на Хусни Хилми-паша пристигнал премногу доцна; зашто пролетта 1903 година во Македонија повторно било распламено востание кое нараснало сè до она на 2 август, на празникот на Св. Илија (Илинден) во Крушево.

Овој настан, како што веќе беше спомнато во воведот, за Македонија имал судбинско значење. Делумно тој имал и меѓународни последици: затоа што по Илинденското востание повторно почнале османлиските мерки на репресалии, Австрија и Русија биле уверени дека мораат да се вмешаат во полза на Македонците. Затоа на 3.10.1903 година тие го прогласиле таканаречениот Мирџиштегски нацрт-договор, со надеж дека османлиските реформи во Македонија сепак би можеле да бидат поттикнати откако, ниту според плановите за реформа

на султаните Селим и Махмуд, ниту по писмените задолженија на Турците во мировните договори од Кучук-К. во 1774 година и во Париз 1856 година, ниту по Берлинскиот договор во 1878 година, не можеле да се забележат некакви супстанцијални напредоци во однос на еднаквоста на религиите или, пак, во администрацијата, но особено во областа на правосудството. Патем, "Мирџиштег" не ги попречил Русија и Австрија во тоа на соседите на Македонија, како што веќе претходно спомнавме, да им забрани да се вмешаат во македонското востание, со цел да им изразат поддршка на востаниците.

Но, зошто ли...?

Македонците, своите специјални надежи ги положиле во подоцнежниот "такто на Турција", Кемал Ататурк, кој бил роден во јадрото на нивната средина, во Солун, и долги години живеел во турскиот гарнизон во Битола. И тој таму, исто така, ги разгледувал плановите за револуција. Но, не само тоа:

"Младотурската револуција изби... во

Македонија". "Во настаните на Младотурската револуција беше инволвирано и македонското население. Така, под водството на Јане Сандански, на страна на Младотурците, се бореа разни македонски револуционерни групи, како за целите на Младотурците, така и за автономија на Македонија во рамките на турската држава. Кога Младотурците потоа навистина дојдоа на власт, ветувањата кои тие му ги дале на Јане Сандански, сепак не беа исполнети".

Марк Мацовец на Македонците дури им припишувал една многу поактивна улога. Имено, тој напишал (при што се повикува на "British Documents on Foreign Affairs"):

"Реформистичките офицери на македонската армија, кои беа огорчени заради османлиската слабост и за непрекинатата западна интервенција, во 1908 година извеле едно востание против Високата порта. Кога султанот Абдул Хамид прогласи дека тој повторно ќе го воведо во сила Уставот од 1876 година во покраината се разбранува еден бран на воодушеве-

план од Швајцарија, а дури и од некои Младотурци, не можел да се надмине отпорот на соседните држави, кои со железна дисциплина ги следеле нивните империјалистички цели и, во меѓувреме, веќе одамна за тоа ја поседувале дозволата на Антантата!!! Торстен Сцобрис, во врска со ова, презел една констатација на Фикрет Аданир:

"Становиштето на групата на Сандански за еден 'модерен политички процес на формирање на нацијата во Македонија'... беше... 'осудено на пропаст од тогашниот развој на политичките сили...'".

Како и сите големи сили, така и Русија најпрецизно била информирана за етничките односи на Балканот. Доколку една област во Македонија би била населена дури и со некое малечко бугарско малцинство, тогаш Петербург ниту еден момент немало да се колеба таа област да им ја вети на Бугарите, како што ѝ го ветил Санџак на Србија, и како што во 1885 година на Бугарите (*notens volens*) им ја препуштил Источна Румелија. Но, имено, една таква област немало. Како тогаш дури и самата силна Русија можела да даде едно какво-годе разбирливо ветување? Русите, како што рекол премиерот Братиано, имено "и самите сè уште не ја имаа најдено" таа област.

А пропо "бугарско малцинство" всуш-

2) За 1948 година, за Македонија во рамките на единаесетте етноси и во мешаната графа "останати", во секој случај, се наведени 900 Бугари (процентуално од севкупното население 0,0 отсто), но не и Грци.

Тоа не ја спречи Грција по македонската независност во 1991 година да ја влече светската јавност за нос и да тврди дека во Република Македонија живеело едно - потчинето (!) - малцинство од 300.000 Грци. Откако од ова пропагандистичко волшепство со бројки, и при најдобра волја, не можеше да се конструира дури ни најмалечка основа за претензии кон македонската област, Атина подоцна се правдаше дека под таа бројка биле разбрани (македонските) бегалци и преселници (за време на Балканските војни и Граѓанската војна во Грција), кои конечно претходно живееле во Северна Грција!

Убава чорба која со тоа Грците сами си ја зготвиле.

Но, затоа што светот е многу неинформиран и набрзо го заборава и овој скандал, брзо беше заборавена и оваа провокација - премногу брзо.

Сепак, многу е чудно: Русија правеше напори да ги "задолжи"(!) Бугарија и Србија, доколку еден ден дојде до промена на состојбата статус кво, односно: појасно отколку што премиерот Братиано сакал да се изрази пред ополномоштеникот Фон Кидерлен, во случај да дојде до војна за Македонија, тие тогаш требало да се воздржат; за тоа во друга пригода тие би биле наградени, независно на кој начин.

Што е сега ова? Дали Русија сепак сакала Македонија да ја резервира за себе? Во никој случај. Меѓутоа, паѓа в очи дека воопшто не станува збор за тоа на кој начин една трета соседна земја на Македонија би требала да биде наградена, која, исто така, трескавично се стремела да освои што повеќе територија: Грција. Во тогашниот момент, значи во случај да дошло до промена на состојбата статус кво (тој ден беше оддалечен само година ипол), Грција не била вклучена во руските опоменувања за воздржаност!

Може ли притоа да се говори за префинети итроштини, доколку се претпостави дека европските династии, под водство на царот, верувале дека нашле еден договор на грчката монархија да ѝ ја препуштат турско-македонската територија како подарок?

Според Ревал овој заклучок може да важи како сигурен, иако не и како обврзувачки. Бидејќи, зошто би требало токму на Грција да ѝ биде дозволено во Балканските војни за себе да го грабне најголемиот дел од Македонија? Навистина, Атина мораше за нејзиниот дел сама да се избори - без воено вмешување на Русија (но, уште помалку на Англија).

(продолжува)

ДА ГИ ПОДОБРИ А АВТОНОМИЈА

ност и се чинеше дека можеби под водство на револуционерите царството ќе биде преобразено во држава на многу народи, со религиозна еднаквост и граѓански права за сите. Во Македонија имаше еден краток момент на радост.

Тоа мора да бил еден многу краток момент...

Сандански, водачот на (левичарската) Сереска група, станал познат со неговите напори да ги подобри шансите за македонска автономија, со тоа што се обидел Македонија да ја смести во плановите за федерација, "за да може да ги спречи спротивставените интереси на конкурирачките балкански држави". Зошто тој, како и многу други Македонци, во децениите по Берлинскиот конгрес не можеа да ги предвидат нараснувачките струења против македонскиот "стремеж да го докажат не-бугарскиот, не-српскиот и не-грчкиот идентитет на Македонците".

Иако Македонците во 1909 година можеле да бидат сигурни во поддршката од "македонската емиграција", во прв

ност, навистина немало ниту некое малечко бугарско малцинство во Македонија. Во една статистика на "Osteuropa-Handbuch. Jugoslavien", како и во "East European and Soviet Data Hand book" од Пол С. Шоп (Paul S. Shoup) за 1921 и 1948 година може да се прочита следново (двете табели се поделени според шесте подрачја во рамките на Југославија):

1) За 1921 година под Македонија меѓу седумте етноси, и збирната графа "останати" не е наведено никакво бугарско малцинство, иако сè уште се земени предвид малцинствата кои се на број од 100 лица.

Од разбирливи причини исто немало ниту Грци. Од каде ли ќе требало да дојдат! Конечно, во Балканските војни не биле Македонците оние кои анектирале бугарски и грчки области, туку овие две земји заплениле македонска територија заради што и двете - до денес - поседуваат македонски малцинства, дури и ако тие во нивната бројка се минимизирани, понижувачки преименувани ("славифони Грци") или целосно оспорувани.